

Bruxelles, den 14. juni 2024
(OR. en)

10817/24

**Interinstitutionel sag:
2008/0140(CNS)**

**ANTIDISCRIM 95
FREMP 291
GENDER 114
JAI 968
MI 583
SOC 435**

RAPPORT

fra:	formandskabet
til:	Rådet
Tidl. dok. nr.:	10476/24
Komm. dok. nr.:	11531/08 - COM(2008) 426 final
Vedr.:	Direktiv om gennemførelse af princippet om ligebehandling (artikel 19) – <i>Situationsrapport</i>

I. INDLEDNING

Kommissionen forelagde den 2. juli 2008 Rådet og Europa-Parlamentet et forslag til Rådets direktiv, der har til formål at udvide beskyttelsen mod forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering til områder uden for arbejdsmarkedet. Som supplement til eksisterende EU-lovgivning¹ på dette område vil det foreslåede horisontale direktiv om ligebehandling forbyde forskelsbehandling af ovennævnte grunde på følgende områder: social beskyttelse, herunder social sikring og sundhedsydelser, uddannelse samt adgang til varer og tjenester, herunder boliger.

¹ Navnlige Rådets direktiv 79/7/EØF, 2000/43/EF, 2000/78/EF og 2004/113/EF.

Efter Lissabontraktatens ikrafttræden den 1. december 2009 falder forslaget nu ind under artikel 19 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF) (den særlige lovgivningsprocedure); der kræves derfor enstemmighed i Rådet efter Europa-Parlamentets *godkendelse*.

Europa-Parlamentet vedtog den 2. april 2009 sin udtalelse² efter høringsproceduren. Rådet skal anmode om Europa-Parlamentets godkendelse af den endelige tekst.

Selv om forslaget har været drøftet i næsten 16 år, og næsten hvert formandskab har sat sagen på Rådets dagsorden, har det hidtil ikke været muligt at nå til enighed. Den seneste situationsrapport³ blev forelagt EPSCO-Rådet den 12. juni 2023.

Selv om et meget stort flertal af delegationerne længe har støttet direktivet og bakker op om, at det har til formål at fuldende den eksisterende retlige ramme ved at behandle alle fire grunde til forskelsbehandling gennem en horisontal tilgang, har visse andre udtrykt betænkeligheder og anmodet om præciseringer vedrørende formodningen af manglende retssikkerhed, kompetencefordelingen og overholdelsen af nærhedsprincippet samt forslagets konsekvenser, navnlig med hensyn til de potentielle finansielle virkninger.

Der er i årenes løb foretaget en væsentlig omformulering for at tage hensyn til de betænkeligheder, der er givet udtryk for, bl.a. ved at præcisere de retlige forpligtelser både med hensyn til indhold og kompetencefordeling og ved i vid udstrækning at begrænse direktivudkastets potentielle finansielle virkninger.

Kommissionen har støttet bestræbelserne på at finde et kompromis, men opretholder samtidig et undersøgelsesforbehold med hensyn til eventuelle ændringer af sit oprindelige forslag i denne fase.

² Jf. dok. A6-0149/2009. Alice Kuhnke (SE/Gruppen De Grønne/Den Europæiske Fri Alliance) er blevet udpeget til ordfører af det nuværende parlament.

³ 9043/23. Rådet havde også en orienterende debat om forslaget (jf. dok. 9544/23).

II. RÅDETS ARBEJDE UNDER DET BELGISKE FORMANDSKAB

Under det belgiske formandskab blev der arbejdet intensivt med forslaget for at opnå enstemmighed. Forslaget blev drøftet på tre møder i Socialgruppen⁴, tre gange i Coreper⁵ og også på rådsniveau. Formandskabet forelagde fire sæt forslag til affattelsen med henblik på at tage hensyn til alle de udestående betænkeligheder, som delegationerne har givet udtryk for, navnlig dem vedrørende retssikkerhed, overholdelse af nærhedsprincippet og de potentielle finansielle virkninger af det fremtidige direktiv⁶.

Formandskabet har taget hensyn til disse betænkeligheder på følgende måde:

1. Teksten blev omformuleret for at præcisere omfanget af medlemsstaternes forpligtelser med hensyn til *rimelige tilpasninger* for personer med handicap (artikel 4 og betragtning 19a til 20d), som skal sondres fra en forpligtelse til at sikre adgang, som tidligere var udgået.
2. Medlemsstaternes *kompetence inden for uddannelse*, herunder med hensyn til fastsættelse af gebyrer og aldersgrænser, blev afgrænset mere eksplicit (artikel 3, stk. 2, litra d), og betragtning 17g).
3. Teksten blev yderligere præciseret ved at henvise til medlemsstaternes vide skønsbeføjelser med hensyn til at levere, udlægge og tilrettelægge tjenesteydelser af almen interesse, så det bekræftes, at variationer i leveringen af *tjenesteydelser af almen interesse* mellem regionale eller lokale niveauer som sådan ikke udgør forskelsbehandling (artikel 3, stk. 5a, og betragtning 11).
4. Teksten blev ændret ved at give medlemsstaterne mulighed for at tackle den *demografiske udfordring* med faldende fødselstal (artikel 3, stk. 4a, og betragtning 19-a).

⁴ Møderne fandt sted den 20. februar, den 14. marts og den 9. april.

⁵ Den 18. april, den 26. april og den 14. juni.

⁶ Dok. 5552/24, 6630/24, 7549/24 og 8616/24 (gengivet uændret i dok. 8616/1/24 REV 1 og med mindre tekniske og redaktionelle justeringer i 10476/24).

5. Formandskabet præciserede desuden betingelserne for *forskelsbehandling på grund af alder eller handicap* (artikel 2, stk. 5a, og artikel 2, stk. 6, samt betragtning 14-a og 14a).
6. Tilsvarende præciserede formandskabet bestemmelserne om *forskelsbehandling på grund af en persons alder eller helbredstilstand specifikt inden for finansielle tjenesteydelser* (artikel 2, stk. 7a-7, og betragtning 15ab).
7. *Gennemførelsesperioden* blev nedsat til tre år i forhold til det tidligere udkast i lyset af den yderligere tid, der allerede var gået, siden forslaget første gang så dagens lys, og den relevante bestemmelse blev omformuleret i overensstemmelse med gældende praksis (artikel 15, stk. 2). *Rapporteringsperioden* blev samtidig forlænget til fire år.
8. Betragtning 9 blev omformuleret for udtrykkeligt at bekræfte, at der var blevet foretaget en nøje vurdering af nærheds- og proportionalitetsprincippet.
9. Der blev også foretaget en række ændringer for at *ajourføre* teksten og forbedre dens interne sammenhæng og klarhed.

Et meget stort flertal af delegationerne støttede i Coreper den 18. og 26. april formandskabets tekst og målet om at nå frem til en generel indstilling i Rådet den 7. maj 2024. Nogle få delegationer anmodede imidlertid om mere tid til at afslutte deres interne beslutningsprocesser og for at få mulighed for at sende eventuelle udestående bemærkninger⁷. Formandskabet ændrede derfor målet med drøftelserne i EPSCO-Rådet den 7. maj til en orienterende debat. Under den orienterende debat⁸ i Rådet opfordrede et meget stort flertal af delegationerne til hurtig enighed under det belgiske formandskab om forslaget på grundlag af den seneste kompromistekst. Tre delegationer opretholdt dog deres generelle forbehold.

⁷ Formandskabet modtog ingen skriftlige bemærkninger.

⁸ Dok. 9094/24.

Efter den orienterende debat i Rådet havde formandskabet bilaterale drøftelser med de delegationer, der stadig havde udestående betænkeligheder, i et forsøg på at finde løsninger og bane vejen for at opnå enstemmighed. Direktivet blev derefter igen sat på Corepers dagsorden den 14. juni⁹. Mens et meget stort flertal af delegationerne under drøftelserne i Coreper kunne støtte formandskabets tekst og målet om at nå frem til en generel indstilling i Rådet, opretholdt tre delegationer stadig forbehold. Det blev således klart, at den krævede enstemmighed stadig ikke kunne opnås.

III. KONKLUSION

Formandskabets kompromistekst er vedlagt denne rapport. Et stort flertal af delegationerne har bekræftet deres stærke støtte til denne tekst og opfordret til, at den vedtages hurtigt. Kommissionen har understreget, at den fortsat betragter vedtagelsen af forslaget som en prioritet.

Formandskabet noterer sig, at den nuværende kompromistekst, der tager hensyn til alle de specifikke betænkeligheder, der er givet udtryk for, og som støttes af 24 medlemsstater, endnu ikke har opnået enstemmig godkendelse. I betragtning af den aktuelle stigning i forskelsbehandling af og chikane mod sårbare grupper, hvilket viser, at der er et presserende behov for at sikre en fælles og horisontal beskyttelse af borgerne i hele Den Europæiske Union mod forskelsbehandling af alle beskyttede grunde, håber formandskabet, at der kan samles yderligere støtte i nær fremtid for at opnå den nødvendige enstemmighed i Rådet.

⁹ Da der ikke blev modtaget yderligere forslag til affattelsen, foretog formandskabet ingen væsentlige ændringer af den kompromistekst, der var blevet drøftet i Coreper den 18. og 26. april. Der blev kun foretaget mindre tekniske og redaktionelle justeringer (jf. dok. 10476/24).

Forslag til

RÅDETS DIREKTIV

om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering

RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR –

under henvisning til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, særlig artikel 19, stk. 1,

under henvisning til forslag fra Europa-Kommissionen¹⁰,

efter fremsendelse af udkast til lovgivningsmæssig retsakt til de nationale parlamenter,

under henvisning til godkendelse fra Europa-Parlamentet¹¹,

efter en særlig lovgivningsprocedure, og

¹⁰ EUT C ... af ..., s.

¹¹ EUT C ... af ..., s.

ud fra følgende betragtninger:

- (1) I henhold til artikel 2 i traktaten om Den Europæiske Union (TEU) bygger Unionen på værdierne menneskelig værdighed, frihed, demokrati, lighed, retsstatsprincippet og respekt for menneskerettighederne, herunder rettigheder for personer, der tilhører mindretal, som er værdier, alle medlemsstaterne har til fælles. I henhold til artikel 6 i TEU anerkender Unionen de rettigheder, friheder og principper, der findes i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder ("chartret om grundlæggende rettigheder"). I henhold til samme artikel udgør de grundlæggende rettigheder, således som de er garanteret ved den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, og således som de følger af medlemsstaternes fælles forfatningsmæssige traditioner, generelle principper for EU-retten.
- (2) Alle menneskers ret til lighed for loven og beskyttelse mod forskelsbehandling er en universel ret, der anerkendes i verdenserklæringen om menneskerettigheder, De Forenede Nationers konvention om afskaffelse af alle former for diskrimination imod kvinder, den internationale konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination, De Forenede Nationers konventioner om borgerlige og politiske rettigheder og om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, De Forenede Nationers konvention om rettigheder for personer med handicap (UNCRPD), den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder og den europæiske socialpagt, som alle medlemsstaterne har tiltrådt. Dette direktiv og navnlig bestemmelserne om rimelige tilpasninger overholder de grundlæggende principper, der er anerkendt i UNCRPD og i De Forenede Nationers konvention om beskyttelse af verdens kultur- og naturarv.

- (2a) Fra og med den 23. december 2010 er Unionen part i UNCRPD. Bestemmelserne i UNCRPD er i overensstemmelse med artikel 216, stk. 2, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF) en integrerende del af Unionens retsorden, og EU-lovgivningen bør derfor fortolkes på en måde, der er i overensstemmelse med UNCRPD. I UNCRPD's artikel 2 indgår navnlig nægtelse af rimelige tilpasninger i definitionen på forskelsbehandling og i artikel 9 forpligtelser med hensyn til adgang. I sin meddelelse "En Union med lige muligheder: strategi for rettigheder for personer med handicap 2021-2030" fremhæver Kommissionen de vedvarende uligheder og forskelsbehandlingen af personer med handicap uden for beskæftigelsesområdet såsom social beskyttelse, sundhedsydelser, uddannelse og adgang til varer og tjenesteydelser, herunder boliger, og behovet for yderligere fremskridt i EU-lovgivningen på disse områder. Dette direktiv bidrager til at tackle disse spørgsmål sammen med andre foranstaltninger, der træffes på EU- og medlemsstatsplan i forbindelse med gennemførelsen af UNCRPD.
- (3) I dette direktiv overholdes de grundlæggende rettigheder og de grundlæggende principper, som anerkendes i bl.a. chartret om grundlæggende rettigheder. I artikel 10 i chartret om grundlæggende rettigheder anerkendes retten til at tænke frit og til samvittigheds- og religionsfrihed; artikel 21 forbyder forskelsbehandling, herunder på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering; i artikel 26 anerkendes retten for mennesker med handicap til at nyde godt af foranstaltninger, der skal sikre deres autonomi.
- (4)
- (5) Det Europæiske Råd opfordrede i sine konklusioner fra mødet i Bruxelles den 14. december 2007 medlemsstaterne til at styrke indsatsen for at forhindre og bekæmpe forskelsbehandling både på og uden for arbejdsmarkedet.

- (5a) For at opbygge en Union med lige muligheder vedtog Kommissionen i 2020 og 2021 centrale strategier og handlingsplaner¹², som fremmer princippet om ligebehandling og bidrager til bekæmpelsen af forskelsbehandling gennem en kombination af målrettede foranstaltninger og integrering af ligestilling i alle politikområder, samtidig med at den henviser til betydningen af en tværsektoriel tilgang.
- (5ab) Den 4. marts 2022 vedtog Rådet konklusioner om bekæmpelse af racisme og antisemitisme for at tackle den alarmerende stigning i racistiske og antisemitiske hændelser i EU's medlemsstater¹³. Desuden har Kommissionens fælles meddelelse til Europa-Parlamentet og Rådet "Ingen plads til had: et forenet Europa mod had" til formål at intensivere EU's indsats for at bekæmpe had i alle dets former ved at styrke indsatsen på tværs af en række forskellige politikker. Meddelelsen er navnlig en opfordring til handling for at sikre, at Europa er et sted, hvor alle nyder godt af Unionens grundlæggende værdier. Ligestilling og ikkeforskelsbehandling er blandt disse grundlæggende værdier og grundlæggende rettigheder som nedfældet i traktatens artikel 2 og i EU's charter om grundlæggende rettigheder. De er grundlaget for at sikre, at alle mennesker, uanset hvem de er, kan leve sammen uden frygt. Unionen er fast besluttet på at opbygge et samfund, hvor alle har lige muligheder for at trives og frit kan udtrykke deres individualitet. Det er en effektiv måde at beskytte mod had og intolerance at fremme et sådant samfund¹⁴.

¹² [Strategien for ligestilling mellem kønnene 2020-2025, EU-handlingsplanen mod racisme 2020-2025, den strategiske ramme for romaernes ligestilling, integration og deltagelse 2020-2030, strategien for ligestilling af LGBTIQ-personer 2020-2025 og strategien for rettigheder for personer med handicap 2021-2030](#). Desuden har Kommissionen vedtaget en strategi for bekæmpelse af antisemitisme og fremme af jødisk liv.

¹³ [pdf \(europa.eu\)](#).

¹⁴ JOIN(2023) 51 final af 6.12.2023.

- (5ac) Som reaktion på Det Europæiske Råds konklusioner fra juni 2023¹⁵ indeholder Kommissionens meddelelse "Demografiske ændringer i Europa: en værktøjskasse for handling" af 11. oktober 2023¹⁶ en samlet tilgang til demografiske ændringer, der præsenterer en række politiske værktøjer, der er til rådighed for medlemsstaterne, og opfordrer medlemsstaterne til at have ligestilling, ikkeforskelsbehandling og retfærdighed mellem generationerne i centrum for politiske valg.
- (6) Europa-Parlamentet har i sin beslutning af 20. maj 2008, i sin beslutning af 8. september 2015 og i sin beslutning af 19. april 2023 krævet, at beskyttelsen mod forskelsbehandling forbedres i EU-retten.
- (6a) Forskelsbehandling har ikke kun en alvorlig indvirkning på enkeltpersoner, men også på samfundet, herunder på bruttonationalproduktet, skatteindtægterne og den sociale samhørighed. Beskyttelse mod forskelsbehandling som fastsat i dette direktiv kan bidrage til en bedre sundhedstilstand, bedre uddannelsesresultater og derfor til en forøgelse af medlemsstaternes bruttonationalprodukt.

¹⁵ Det Europæiske Råds konklusioner af 29.-30. juni 2023.

¹⁶ COM(2023) 577 final af 11.10.2023.

(7) Europa-Kommissionen har i sin meddelelse "Den nye sociale dagsorden: Muligheder, adgang og solidaritet i det 21. århundredes Europa" bekræftet, at i samfund, hvor alle anses for at være lige, bør ingen kunstige hindringer eller forskelsbehandling af nogen art holde folk tilbage fra at udnytte disse muligheder. Forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering kan undergrave opfyldelsen af Unionens mål som nedfældet i traktaterne, særlig opnåelse af et højt beskæftigelsesniveau og et højt socialt beskyttelsesniveau, højnelse af levestandarden og livskvaliteten samt økonomisk og social samhørighed og solidaritet. Den kan også undergrave målet om at fjerne hindringerne for den frie bevægelighed for personer, varer og tjenesteydelser mellem medlemsstaterne. Kommissionen har yderligere understreget og bekræftet sit engagement med hensyn til at bekæmpe forskelsbehandling og fremme lige muligheder i sin meddelelse "Ikkeforskelsbehandling og lige muligheder for alle: Et fornyet engagement". I 2017 proklamerede Europa-Parlamentet, Rådet og Europa-Kommissionen den europæiske søjle for sociale rettigheder, der som sit tredje princip omfatter enhver persons ret uanset køn, race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering til ligebehandling og lige muligheder for så vidt angår beskæftigelse, social beskyttelse, uddannelse og adgang til varer og tjenesteydelser, som er tilgængelige for offentligheden¹⁷. I sin handlingsplan for gennemførelse af den europæiske søjle for sociale rettigheder bekræfter Kommissionen, at ligebehandling og lige adgang kræver en effektiv, korrekt håndhævet og ajourført retlig ramme, og henviser navnlig til dette direktiv¹⁸.

¹⁷ Interinstitutionel proklamation om den europæiske søjle for sociale rettigheder (2017/C 428/09) (EUT C 428/10 af 13.12.2017).

¹⁸ Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget, *Handlingsplanen for den europæiske søjle for sociale rettigheder* (COM(2021) 102 final) af 4.3.2021.

- (8) Den eksisterende EU-lovgivning omfatter tre retsakter, som er baseret på artikel 13 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, der er afløst af artikel 19 i TEUF, og én retsakt, som er baseret på artikel 19 i TEUF. De tre første retsakter er direktiv 2000/43/EF¹⁹, direktiv 2000/78/EF²⁰ og direktiv 2004/113/EF²¹, som har til formål at forebygge og bekæmpe forskelsbehandling på grund af køn, race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering. Disse retsakter har vist, at lovgivning kan bruges til at bekæmpe forskelsbehandling. Med direktiv 2000/78/EF fastlægges der navnlig en generel ramme for ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv uanset religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering. Der er dog stadig forskel på, i hvor høj grad og i hvilken form der i medlemsstaterne ydes beskyttelse mod forskelsbehandling af disse grunde uden for arbejdsmarkedet. Direktiv 2000/43/EF beskytter personer mod forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse i forbindelse med adgang til og levering af varer og tjenesteydelser, social beskyttelse og uddannelse, mens direktiv 2004/113/EF yder beskyttelse mod forskelsbehandling på grund af køn i forbindelse med adgang til og levering af varer og tjenesteydelser, undtaget medieindhold, reklamer og uddannelse. Ud over disse tre retsakter etablerer og fastsætter Rådets direktiv (EU) 2024/1499²² standarder for ligestillingsorganer med henblik på at sikre korrekt håndhævelse af disse og andre direktiver på området ligebehandling.

¹⁹ Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse (EFT L 180 af 19.7.2000, s. 22).

²⁰ Rådets direktiv 2000/78/EF af 27. november 2000 om generelle rammebestemmelser om ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv (EFT L 303 af 2.12.2000, s. 16).

²¹ Rådets direktiv 2004/113/EF af 13. december 2004 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med adgang til og levering af varer og tjenesteydelser (EUT L 373 af 21.12.2004, s. 37).

²² Rådets direktiv (EU) 2024/1499 af 7. maj 2024 om standarder for ligebehandlingsorganer på området ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse, ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv af personer uanset religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering og ligebehandling af kvinder og mænd med hensyn til social sikring og i forbindelse med adgang til og levering af varer og tjenesteydelser og om ændring af direktiv 2000/43/EF og 2004/113/EF (EUT L, 2024/1499, 29.5.2024, s. 1.).

- (9) Hvad angår de omfattede grunde, er formålet med dette direktiv derfor på grundlag af en nøje vurdering i lyset af nærheds- og proportionalitetsprincippet at udvide graden og formen af beskyttelsen[...] mod forskelsbehandling, så de ud over beskæftigelsesområdet også omfatter de specifikke områder fastsat i dette direktiv. Unionens lovgivning bør derfor forbyde forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering på en række områder uden for arbejdsmarkedet, navnlig adgang til social beskyttelse, adgang til uddannelse og adgang til og levering af varer og tjenesteydelser, herunder bolig. Tjenesteydelser bør forstås som den form for tjenesteydelser, der er omhandlet i artikel 57 i TEUF.
- (10) Direktiv 2000/78/EF forbyder forskelsbehandling med hensyn til adgang til erhvervsuddannelse; det er nødvendigt at forbedre denne beskyttelse ved at udvide forbuddet mod forskelsbehandling til også at omfatte uddannelse, der ikke anses for at være erhvervsuddannelse.
- (11) Dette direktiv bør navnlig ikke berøre medlemsstaternes kompetence inden for uddannelse, social sikring og sundhedsydelser. Det bør heller ikke berøre medlemsstaternes vigtige rolle og vide skønsbeføjelser med hensyn til at levere, udlægge og tilrettelægge tjenesteydelser af almen interesse, som kan omfatte forskellige niveauer af tjenester mellem nationalt, regionalt eller lokalt plan, afhængigt af f.eks. kompetencefordelingen i medlemsstaterne samt regionale og lokale forhold. Forskelsbehandling som følge af regionale eller lokale variationer i niveauet for sådanne tjenesteydelser udgør således ikke forskelsbehandling i henhold til dette direktiv.
- (12) Forskelsbehandling omfatter direkte forskelsbehandling, indirekte forskelsbehandling, chikane, instrukser om at forskelsbehandle samt nægtelse af rimelige tilpasninger for personer med handicap. Forskelsbehandling forekommer endvidere med udgangspunkt i flere grunde.

- (12a) Som det kan udledes af Den Europæiske Unions Domstols retspraksis, finder forskelsbehandling bl.a. sted, når en person behandles ringere eller chikaneres på grund af en tilknytning, som denne person har eller anses for at have til personer af en bestemt religion eller tro, med et bestemt handicap eller af en bestemt alder eller seksuel orientering eller til organisationer, der arbejder for at fremme disse personers rettigheder. Forskelsbehandling finder også sted, når en person behandles ringere eller chikaneres på grund af en religion eller tro, et handicap, en alder eller seksuel orientering, som denne person uden videre antages at have²³.
- (12ab) Det kan være vigtigt at tage hensyn til de specifikke ugunstige situationer som følge af forskelsbehandling af flere grunde, herunder intersektionel forskelsbehandling, for at afspejle den komplekse virkelighed i sager om forskelsbehandling og for at øge beskyttelsen af ofrene heraf. Ved intersektionel forskelsbehandling forstås forskelsbehandling i en hvilken som helst form, der sker på grundlag af en kombination af to eller flere af følgende grunde, herunder når situationen, hvis grundene betragtes hver for sig, ikke ville give anledning til forskelsbehandling af den pågældende person: religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering samt en kombination af en eller flere af disse grunde og enhver anden grund, der er beskyttet i henhold til direktiv 2000/43/EF, direktiv 2004/113/EF eller direktiv 79/7/EØF.
- (12b) Chikane er i strid med ligebehandlingsprincippet, da ofre for chikane ikke på lige fod med andre kan få adgang til social beskyttelse, uddannelse samt varer og tjenesteydelser. Chikane kan antage forskellige former, herunder uønsket verbal, fysisk eller ikkeverbal optræden. En sådan optræden kan betragtes som chikane i dette direktivs forstand, når den enten gentages eller er så alvorlig, at den har det formål eller den virkning at krænke en persons værdighed og skabe et truende, fjendtligt, nedværdigende, ydmygende eller ubehageligt klima.

²³ Domstolens dom af 16. juli 2015, *CHEZ Razpredelenie Bulgaria*, C-83/14, EU:C:2015:480, og af 17. juli 2008, *Coleman*, C-303/06, EU:C:2008:415.

- (13) Når Unionen gennemfører princippet om ligebehandling uanset religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering, bør den i henhold til artikel 8 i TEUF tilstræbe at fjerne uligheder og fremme ligestilling mellem mænd og kvinder, da kvinder ofte er ofre for forskelsbehandling af flere grunde.

Ved udarbejdelsen eller gennemgangen af de love og administrative bestemmelser, der er nødvendige for at efterkomme dette direktiv, bør medlemsstaterne tage hensyn til disses forskellige indvirkning på henholdsvis mænd og kvinder.

- (14) Det bør fortsat være de nationale retslige myndigheder eller andre kompetente organer, der i overensstemmelse med bestemmelserne i national ret eller praksis vurderer de faktiske forhold, som giver anledning til at formode, at der forekommer direkte eller indirekte forskelsbehandling. Disse bestemmelser kan bl.a. give mulighed for på grundlag af statistisk og/eller videnskabeligt materiale eller på enhver anden måde at konstatere, om der foreligger indirekte forskelsbehandling.
- (14-a) Forskelsbehandling på grund af alder kan tillades under visse omstændigheder, hvis den er begrundet i et legitimt mål, og hvis midlerne til at opfylde det pågældende mål er hensigtsmæssige og nødvendige. Dette kan omfatte begrænset adgang til social beskyttelse for personer, der tilhører bestemte aldersgrupper, eller differentiering af en sådan beskyttelse på grund af forskellige aldersgruppers forskellige behov.
- (15ab) Situationen for personer i forskellige aldersgrupper er muligvis ikke sammenlignelig med henblik på at vurdere risikoen inden for visse former for forsikrings- og bankvirksomhed og i forbindelse med visse andre finansielle tjenester. Det samme gælder for personer med særlige helbredstilstande, som kan være en afgørende faktor i den risikovurdering, der foretages i forbindelse med sådanne tjenester. Dette direktiv bør derfor fastsætte betingelser for, hvornår forskelsbehandling inden for dets anvendelsesområde er mulig, hvis den er objektivt begrundet i et legitimt mål, og midlerne til at opfylde det pågældende mål er hensigtsmæssige og nødvendige.

- (14a) Præferencebehandling på grund af handicap eller alder kan tillades som en form for præferencebehandling under visse omstændigheder, hvis den er objektivt begrundet i et legitimt mål, og hvis midlerne til at opfylde det pågældende mål er hensigtsmæssige og nødvendige. I den forbindelse bør fremme af den økonomiske, kulturelle eller sociale inklusion af personer med handicap eller personer, der tilhører bestemte aldersgrupper, udgøre et legitimt mål. Midlerne til at opfylde dette mål, f.eks. tilbud om mere gunstige adgangsbetingelser for personer med handicap eller personer, der tilhører bestemte aldersgrupper, bør være hensigtsmæssige og nødvendige. Foranstaltninger vedrørende handicap eller alder, der tilbyder gunstigere betingelser for personer med handicap eller personer af en bestemt alder end dem, der gælder for andre, som f.eks. gratis adgang til eller nedsatte priser for offentlig transport, museer eller sportsfaciliteter, formodes at være forenelige med princippet om ikkeforskelsbehandling og udgør ikke forskelsbehandling på grund af handicap eller alder.
- (15)
- (15b) Det er vigtigt, at forbrugere og relevante retslige organer og klageorganer, hvis de anmoder herom, kan blive informeret om begrundelserne for forskelsbehandling på grund af alder eller helbredstilstand i forbindelse med finansielle tjenester i de enkelte sager. Uden at udbydere af finansielle tjenester er forpligtet til at videregive forretningsmæssigt følsomme data, er det vigtigt, at de oplysninger, der gives, er nyttige og forståelige for offentligheden, og at de forklarer forskelle i den individuelle risiko for den pågældende tjeneste.
- (16) Alle personer kan frit indgå aftaler, herunder vælge en aftalepartner til en given transaktion. Dette direktiv bør ikke finde anvendelse på økonomiske transaktioner, der foretages af personer, for hvem disse transaktioner gennemføres i forbindelse med privatliv eller familieliv.

- (17) Selv om forskelsbehandling forbydes, er det vigtigt at overholde andre grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder i overensstemmelse med chartret om grundlæggende rettigheder og den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, herunder beskyttelse af privatlivet og familielivet, ældres rettigheder samt retten til religionsfrihed, foreningsfrihed, ytringsfrihed, pressefrihed, informationsfrihed, aftalefrihed og frihed til at oprette og drive egen virksomhed. Dette direktiv bør ikke berøre foranstaltninger fastsat ved national ret, som i et demokratisk samfund er hensigtsmæssige og nødvendige for at opfylde et legitimt mål, herunder for at opretholde den offentlige sikkerhed eller den offentlige orden, forebygge kriminalitet, beskytte sundheden og beskytte andres rettigheder og frihedsrettigheder.
- (17a) Dette direktiv omfatter anvendelse af princippet om ligebehandling med hensyn til adgang til social beskyttelse, adgang til uddannelse og adgang til og levering af varer og tjenesteydelser inden for rammerne af Unionens beføjelser. Begrebet "adgang" omfatter ikke en afgørelse i henhold til national ret og praksis af, hvorvidt en person er berettiget til at modtage social beskyttelse eller uddannelse, da det er medlemsstaterne, som er ansvarlige for tilrettelæggelsen, finansieringen og indholdet af deres sociale beskyttelsessystemer og uddannelsessystemer samt for fastlæggelsen af, hvem der er berettiget til social beskyttelse eller uddannelse.

- (17b) Social beskyttelse i dette direktivs forstand bør omfatte social sikring, social bistand, socialt boligbyggeri og sundhedsydelse. Dette direktiv bør derfor finde anvendelse i forbindelse med alle rettigheder og ydelser, der stammer fra almindelige eller særlige sociale sikrings-, sociale bistands- og sundhedsydelsesordninger, og som er lovbestemte, eller som tilbydes enten direkte af staten eller af private parter. I den forbindelse bør direktivet finde anvendelse med hensyn til ydelser i kontanter, naturydelser og tjenesteydelser, uanset om ordningerne er med eller uden bidragspligt. Ovennævnte ordninger omfatter f.eks. de sikringsgrene, der er defineret i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 883/2004²⁴, og de ordninger, der regulerer de ydelser eller tjenesteydelser, som tilbydes på grund af manglende finansielle midler eller risiko for social udstødelse.
- (17f) Medlemsstaternes kompetence med hensyn til at tilrettelægge deres sociale beskyttelsessystemer omfatter kompetence til etablering, finansiering og forvaltning af sådanne systemer og hertil knyttede ordninger samt kompetence til at fastlægge ydelsers og tjenesters substans, beløb, beregning og varighed og til at fastsætte betingelserne for at være berettiget til at modtage dem, herunder aldersgrænser, samt til at tilpasse disse betingelser for at sikre de offentlige financers holdbarhed.
- (17g) Medlemsstaternes kompetence med hensyn til at tilrettelægge deres uddannelsessystemer og indholdet af undervisnings- og uddannelsesaktiviteter, herunder tilbud om undervisning af personer med særlige uddannelsesmæssige behov, omfatter kompetence til etablering, finansiering og forvaltning af uddannelsesinstitutioner, til udvikling af læseplaner og andre uddannelsesaktiviteter, til fastlæggelse af eksamensprocedurer og betingelser for at være berettiget i offentlige og private uddannelsesinstitutioner, herunder for eksempel fastsættelsen af skolepenge samt aldersgrænser for skoler, kurser eller stipendier, legater og studielån.

²⁴ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 883/2004 af 29. april 2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger (EUT L 166 af 30.4.2004, s. 1).

- (17h) Dette direktiv anvendes ikke på spørgsmål, der henhører under familieretten, herunder civilstand og adoption, og love om reproduktive rettigheder. Det berører heller ikke statens eller statslige institutioners eller organers eller uddannelsessektorens sekulære status.
- (18)
- (19) I henhold til artikel 17 i TEUF respekterer Unionen og anfægter ikke den status i henhold til national lovgivning, som kirker og religiøse sammenslutninger eller samfund har i medlemsstaterne, og den respekterer ligeledes filosofiske og konfessionsløse organisationers status.
- (19-a) Dette direktiv bør ikke berøre målrettede nationale foranstaltninger, der indrømmer ikkediskriminerende præferencebehandling med hensyn til visse sociale fordele, hvor og så længe det er nødvendigt for at tackle den demografiske udfordring med faldende fødselstal som dokumenteret ved nøjagtige data, som viser et sådant fald i fødselstal. Sådanne foranstaltninger kan f.eks. omfatte finansiel støtte eller boligstøtte til familier.
- (19a) Personer med handicap omfatter personer med en langvarig fysisk, psykisk, intellektuel eller sensorisk funktionsnedsættelse, som i samspil med forskellige barrierer kan hæmme dem i fuldt og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre. Definitionen af "langvarig" i forbindelse med begrebet handicap bør ses i lyset af Den Europæiske Unions Domstols praksis, navnlig dommen i sag C-395/15.

- (19ab) Princippet om adgang er fastlagt i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. Konventionen fastsætter i denne henseende, at hvis personer med handicap skal leve et selvstændigt liv og deltage fuldt ud i alle livets aspekter, skal medlemsstaterne som deltagerstater træffe hensigtsmæssige foranstaltninger, som sikrer personer med handicap samme adgang som andre til de fysiske omgivelser, transportmuligheder, information og kommunikation, herunder informations- og kommunikationsteknologi og -systemer, og de øvrige faciliteter og tilbud, der er åbne for eller gives offentligheden, både i byområder og i landdistrikter.
- (19b)
- (19c)
- (19ca) Med henblik på at fremme ligestilling og afskaffe forskelsbehandling bør medlemsstaterne i medfør af dette direktiv og i overensstemmelse med UNCRPD træffe alle passende foranstaltninger for at sikre, at der foretages rimelige tilpasninger. Forpligtelsen til at tilbyde rimelige tilpasninger, forudsat at det ikke giver anledning til en uforholdsmæssig stor byrde, er allerede fastlagt i direktiv 2000/78/EF og i UNCRPD. I overensstemmelse med disse instrumenter som fortolket af Den Europæiske Unions Domstol forstås der ved rimelige tilpasninger som defineret i UNCRPD nødvendige og passende ændringer og justeringer, som ikke indebærer en uforholdsmæssig stor byrde, når dette er nødvendigt i et konkret tilfælde for at sikre, at personer med handicap kan nyde eller udøve alle menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder på lige fod med andre. De ydes normalt fra sag til sag til en person i form af ændringer og/eller støtte under særlige omstændigheder for at give den pågældende mulighed for at få adgang til utilgængelige situationer eller omgivelser eller for at udøve en ret. Rimelige tilpasninger kan være midlertidige, f.eks. en aftagelig rampe til små trin, skærmlæsesoftware, en tegnsprogstolk til et bestemt arrangement, tilpasning af læseplaner, undervisningsmaterialer og undervisningsstrategier eller adgang til støttepersonale.

(19cb)

(19cc) Rimelige tilpasninger er kun påkrævet i det omfang, de ikke medfører en uforholdsmæssig stor byrde. Fritagelser fra et eller flere krav om ligebehandling på grund af den uforholdsmæssigt store byrde, som de medfører, bør ikke gå videre, end hvad der er strengt nødvendigt for at begrænse denne byrde, i hvert enkelt tilfælde. Ved foranstaltninger, som vil medføre en uforholdsmæssig stor byrde, bør forstås foranstaltninger, som vil medføre en yderligere uforholdsmæssig stor organisatorisk eller økonomisk byrde, under hensyn til de sandsynlige resulterende fordele for den eller de berørte personer med handicap. Kun legitime grunde bør tages i betragtning ved enhver vurdering.

(19d)

(20)

(20-a) Foranstaltninger for at foretage rimelige tilpasninger i de enkelte sager spiller en vigtig rolle, når det gælder om at sikre fuld lighed i praksis for personer med handicap på de områder, der er omfattet af dette direktiv. Ved et kontraktligt eller andet længerevarende forhold mellem udbyderen og personen med handicap kan strukturel ændring af lokalerne eller udstyret betragtes som værende en rimelig tilpasning. Rimelige tilpasninger kan omfatte justering eller ændring af udbyderens sædvanlige politikker, procedurer og praksis samt tilpasning af adgangsvilkår og ydelse af specifik bistand eller tjenester under hensyntagen til de særlige behov, som en person med handicap har, med henblik på at opnå et ligeværdigt resultat. Foranstaltninger for at foretage rimelige tilpasninger bør ikke medføre en uforholdsmæssig stor byrde.

- (20aa) I forbindelse med udbuddet af boliger bør udbyderen imidlertid ikke være forpligtet til at foretage strukturelle ændringer af lokalerne eller til at betale for sådanne ændringer for at efterkomme bestemmelserne i dette direktiv om rimelige tilpasninger. I overensstemmelse med national ret og praksis bør en udbyder acceptere sådanne ændringer, hvis de er finansieret på anden vis og ikke medfører en uforholdsmæssig stor byrde af anden art.
- (20-b) Medlemsstaterne tilskyndes til at udvikle og gennemføre innovative foranstaltninger for at sikre rimelige tilpasninger.
- (20ab)
- (20b) Ved vurderingen af, om foranstaltninger til at sikre rimelige tilpasninger ville medføre en uforholdsmæssig stor byrde, bør der tages hensyn til en række faktorer, herunder bl.a. organisationens eller virksomhedens størrelse, ressourcer og art samt foranstaltningernes skønnede omkostninger eller den (tekniske og/eller økonomiske) levetid for de infrastrukturer og de genstande, som anvendes til at levere en tjenesteydelse. Desuden kunne der navnlig opstå en uforholdsmæssig stor byrde, når det kræver betydelige strukturelle ændringer at sikre adgang til fast ejendom eller løsøre, der er beskyttet i henhold til nationale regler på grund af den historiske, kulturelle, kunstneriske eller arkitektoniske værdi.
- (20c) For at give tilstrækkelig tid til at opfylde kravene om at sikre rimelige tilpasninger for personer med handicap, der er fastsat i dette direktiv, bør der fastsættes en længere gennemførelsesperiode for sådanne foranstaltninger.

(20d) Dette direktiv berører ikke EU-retsakter, der fastsætter specifikationer for at sikre adgang eller rimelige tilpasninger for personer med handicap. Sådanne specifikationer er fastsat i bl.a. Kommissionens forordning (EU) nr. 1300/2014²⁵, Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 181/2011²⁶, Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1107/2006²⁷ og forordning (EU) nr. 2021/782²⁸. I direktiv (EU) 2019/882 fastsættes desuden tilgængelighedskrav for personer med handicap for så vidt angår visse produkter og tjenester, og i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/2102 af 26. oktober 2016 om tilgængeligheden af offentlige organers websteder og mobilapplikationer fastsættes tilgængelighedskrav til offentlige organers websteder og mobilapplikationer, så disse websteder og mobilapplikationer bliver mere tilgængelige for brugere, navnlig for personer med handicap. Andre retlige krav er fastsat i bl.a. Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1303/2013 og i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/24/EU. Hvis EU-retsakter, der fastsætter detaljerede standarder eller specifikationer for rimelige tilpasninger vedrørende særlige varer eller tjenesteydelser, overholdes, bør kravene i dette direktiv med hensyn til rimelige tilpasninger betragtes som opfyldt.

²⁵ Kommissionens forordning (EU) nr. 1300/2014 af 18. november 2014 om den tekniske specifikation for interoperabilitet gældende for tilgængelighed for handicappede og bevægelseshæmmede personer i EU's jernbanesystem (EUT L 356 af 12.12.2014, s. 110).

²⁶ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 181/2011 af 16. februar 2011 om buspassagerers rettigheder og om ændring af forordning (EF) nr. 2006/2004 (EUT L 55 af 28.2.2011, s. 1).

²⁷ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1107/2006 af 5. juli 2006 om handicappede og bevægelseshæmmede personers rettigheder, når de rejser med fly (EUT L 204 af 26.7.2006, s. 1).

²⁸ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2021/782 af 29. april 2021 om jernbanepassagerers rettigheder og forpligtelser (omarbejdning) (EUT L 172 af 17.5.2021, s. 1).

- (21) Forbuddet mod forskelsbehandling bør ikke være til hinder for, at medlemsstaterne kan opretholde eller vedtage foranstaltninger, der har til formål at forebygge eller opveje ulemper for en gruppe af personer af en bestemt religion eller tro, med et bestemt handicap eller af en bestemt alder eller seksuel orientering eller med en kombination af karakteristika, der vedrører disse specifikke grunde til forskelsbehandling. Sådanne foranstaltninger kan omfatte støtte til organisationer af og for personer af en bestemt religion eller tro, med et bestemt handicap eller af en bestemt alder eller seksuel orientering, når deres hovedmål er at fremme disse personers økonomiske, kulturelle eller sociale inklusion eller imødekomme deres særlige behov.
- (22) Dette direktiv fastsætter mindstekrav og giver således medlemsstaterne mulighed for at indføre eller opretholde gunstigere bestemmelser. Gennemførelsen af dette direktiv bør ikke tjene som begrundelse for en forringelse af de eksisterende vilkår på dette felt i de enkelte medlemsstater.
- (23) Personer, der udsættes for forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering, bør sikres den fornødne retsbeskyttelse. For at sikre en mere effektiv retsbeskyttelse bør foreninger, organisationer og andre juridiske personer have beføjelse til at indtræde som part i en sag, herunder på vegne af eller til støtte for ethvert offer for forskelsbehandling, uden at nationale procesregler vedrørende repræsentation og retten til forsvar derved tilsidesættes.
- (24) I overensstemmelse med gældende EU-ret om ligestilling og ikkeforskelsbehandling bør reglerne om bevisbyrde tilpasses, når der umiddelbart synes at foreligge en sag om forskelsbehandling, og bevisbyrden bør, for at princippet om ligebehandling kan anvendes effektivt, gå over til sagsøgte eller den indklagede, når der fremlægges beviser for en sådan forskelsbehandling. Sagsøgte eller den indklagede skal imidlertid ikke fremlægge bevis for, at sagsøger tilhører en bestemt religion, har en bestemt tro, et bestemt handicap, alder eller en bestemt seksuel orientering.

- (25) Effektiv gennemførelse af princippet om ligebehandling forudsætter passende retsbeskyttelse mod viktimisering.
- (26) I sin resolution om opfølgningen af det europæiske år for lige muligheder for alle (2007) opfordrede Rådet til at inddrage civilsamfundet, herunder organisationer, der repræsenterer personer, der risikerer at blive udsat for forskelsbehandling, arbejdsmarkedets parter og andre berørte parter, fuldt ud i udformningen af politikker og programmer, der har til formål at forebygge forskelsbehandling og fremme lighed og lige muligheder, både på europæisk og nationalt plan.
- (27) Erfaringerne med anvendelsen af direktiv 2000/43/EF, 2004/113/EF og 2006/54/EF²⁹ viser, at en udvidelse af mandatet for det eller de eksisterende ligestillingsorganer i hver medlemsstat til at omfatte de forhold, der er omfattet af dette direktiv, ville give øget beskyttelse mod forskelsbehandling af de grunde, der er omfattet af dette direktiv. Rådets direktiv (EU) 2024/1499 etablerer og fastsætter minimumsstandarder for ligestillingsorganernes funktion, navnlig med hensyn til deres effektivitet og uafhængighed. Rådets direktiv (EU) 2024/1499 bør derfor også finde anvendelse på de forhold, der er omfattet af dette direktiv, og ændres med henblik herpå. Desuden kan Kommissionens henstilling om standarder for ligestillingsorganer af 22. juni 2018 anvendes af medlemsstaterne som vejledning for at bidrage til at forbedre disse organers effektivitet og uafhængighed.

²⁹ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/54/EF af 5. juli 2006 om gennemførelse af princippet om lige muligheder for og ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med beskæftigelse og erhverv (EUT L 204 af 26.7.2006, s. 23).

- (28) Medlemsstaterne bør fremme indsamling af data om ligebehandling og forskelsbehandling med henblik på navnlig at overvåge og evaluere effektiviteten af de foranstaltninger, der er truffet for at efterkomme dette direktiv. Til dette formål kan medlemsstaterne f.eks. fastlægge referencerammer eller målbare mål eller deltage i indsamlingen af kvalitative og/eller kvantitative data. For så vidt angår dette direktiv forstås data om ligebehandling og forskelsbehandling som omfattende alle oplysninger, der er nyttige og relevante med henblik på beskrivelse og analyse af ligebehandling i den forstand, at de påpeger eksistensen og/eller omfanget af forskelsbehandling og/eller ligebehandling. De indsamlede data kan omfatte grundlæggende oplysninger såsom demografiske og samfundsøkonomiske data, data om materiel eller erfaret ulighed eller data, der gør det muligt at vurdere aktuelle politikker eller data baseret på indikatorer for menneskerettigheder. Data bør indsamles i overensstemmelse med national lovgivning og praksis og i overensstemmelse med gældende EU-ret, navnlig forordning (EU) 2016/679 (den generelle forordning om databeskyttelse). Oplysninger om ligebehandling og ikkeforskelsbehandling kan udgøre særlige kategorier af personoplysninger som omhandlet i artikel 9 i forordning (EU) 2016/679. Ved gennemførelsen af dette direktiv bør medlemsstaterne sikre, at der i national lovgivning indføres passende sikkerhedsforanstaltninger for behandlingen af personoplysninger, navnlig særlige kategorier af personoplysninger. Medlemsstaterne bør også garantere sikkerheden, integriteten, ægtheden og fortroligheden af de oplysninger, der indsamles og lagres med henblik på dette direktiv.

- (29) Medlemsstaterne bør fastsætte effektive sanktioner, der står i rimeligt forhold til overtrædelsen og har en afskrækkende virkning, og som iværksættes i tilfælde af manglende overholdelse af nationale bestemmelser vedtaget i henhold til dette direktiv. Sanktioner kan omfatte administrative og finansielle sanktioner, såsom bøder eller betaling af erstatning samt andre typer sanktioner.
- (30) Målet for dette direktiv, nemlig at sikre et fælles niveau for beskyttelse mod forskelsbehandling i alle medlemsstaterne, kan ikke i tilstrækkelig grad opfyldes af medlemsstaterne, men kan på grund af den påtænkte handlings omfang og virkninger bedre kan nås på EU-plan; Unionen kan derfor vedtage foranstaltninger i overensstemmelse med nærhedsprincippet, jf. artikel 5 i TEU. I overensstemmelse med proportionalitetsprincippet, jf. nævnte artikel, går dette direktiv ikke videre, end hvad der er nødvendigt for at nå dette mål.
- (31) I overensstemmelse med punkt 34 i den interinstitutionelle aftale af 13. april 2016 om bedre lovgivning³⁰ tilskyndes medlemsstaterne til, både i egen og Unionens interesse, at udarbejde og offentliggøre deres egne oversigter, der så vidt muligt viser overensstemmelsen mellem dette direktiv og gennemførelsesforanstaltningerne –

VEDTAGET DETTE DIREKTIV:

³⁰ EUT L 123 af 12.5.2016, s. 1.

KAPITEL I

GENERELLE BESTEMMELSER

Artikel 1

Formål

Dette direktiv fastlægger en ramme for bekæmpelsen af forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering med henblik på at gennemføre princippet om ligebehandling i medlemsstaterne inden for dette direktivs anvendelsesområde.

Artikel 2

Begrebet forskelsbehandling

1. I dette direktiv forstås ved "princippet om ligebehandling", at ingen udsættes for forskelsbehandling af nogen af de i artikel 1 anførte grunde.
2. I dette direktiv forstås ved "forskelsbehandling":
 - a) Der foreligger direkte forskelsbehandling af en af de i artikel 1 anførte grunde, hvis en person behandles ringere, end en anden i en tilsvarende situation bliver, er blevet eller ville blive behandlet.
 - b) Der foreligger indirekte forskelsbehandling af en af de i artikel 1 anførte grunde, hvis en tilsyneladende neutral bestemmelse, betingelse eller praksis vil stille personer med en bestemt religion eller tro, med et bestemt handicap, af en bestemt alder eller af en bestemt seksuel orientering særlig ufordelagtigt i forhold til andre personer, medmindre den pågældende bestemmelse, betingelse eller praksis er objektivt begrundet i et legitimt mål, og midlerne til at opfylde det er hensigtsmæssige og nødvendige.

- c) Der foreligger chikane i relation til en af de i artikel 1 anførte grunde, hvis en uønsket optræden finder sted med det formål eller den virkning at krænke en persons værdighed og skabe et truende, fjendtligt, nedværdigende, ydmygende eller ubehageligt klima. I den forbindelse kan begrebet chikane defineres i overensstemmelse med medlemsstaternes nationale lovgivning og praksis.
 - d)
 - d-b) Der foreligger instruks om at forskelsbehandle en person af en af de i artikel 1 anførte grunde.
 - e) Der foreligger nægtelse af rimelige tilpasninger for personer med handicap, hvis dette direktivs artikel 4a ikke overholdes.
3. Forskelsbehandling i henhold til dette direktiv omfatter forskelsbehandling baseret på en kombination af de i artikel 1 anførte grunde til forskelsbehandling samt en kombination af en eller flere af disse grunde og enhver anden grund til forskelsbehandling, der er beskyttet i henhold til direktiv 2000/43/EF, direktiv 2004/113/EF eller direktiv 79/7/EØF.
- 4.
- 5.
- 5a. Forskelsbehandling på grund af alder kan tillades, hvis den er begrundet i et legitimt mål, herunder legitime social- og sundhedspolitiske mål, og hvis midlerne til at opfylde det pågældende mål er hensigtsmæssige og nødvendige.

- 7a. Forskelle i enkeltpersoners præmier, forsikringsydelser, priser, omkostninger og gebyrer inden for forsikrings- og bankvirksomhed og i forbindelse med andre finansielle tjenester på grund af alder udgør ikke forskelsbehandling på grund af alder, hvis sådanne forskelle er objektivt og rimeligt begrundet i et legitimt mål, og midlerne til at opfylde det pågældende mål er hensigtsmæssige og nødvendige. Dette er kun tilfældet, hvis anvendelsen af alder er en afgørende faktor ved risikovurderingen for den pågældende tjeneste, og kun i det omfang risikovurderingen er baseret på nøjagtige, relevante og ajourførte aktuarmæssige eller statistiske data eller – hvis disse data ikke foreligger eller er utilstrækkelige – på relevant og pålidelig lægelig viden, og risikovurderingen tager hensyn til den individuelle situation for den person, der ansøger om forsikrings- eller banktjenester eller andre finansielle tjenester.
7. Forskelle i enkeltpersoners præmier, forsikringsydelser, priser, omkostninger og gebyrer inden for forsikrings- og bankvirksomhed og i forbindelse med andre finansielle tjenester på grund af en helbredstilstand udgør ikke forskelsbehandling i henhold til dette direktiv, hvis sådanne forskelle er objektivt og rimeligt begrundet i et legitimt mål, og midlerne til at opfylde det pågældende mål er hensigtsmæssige og nødvendige. Dette er kun tilfældet, hvis anvendelsen af en helbredstilstand er en afgørende faktor ved risikovurderingen for den pågældende tjeneste, og kun i det omfang risikovurderingen er baseret på nøjagtige, relevante og ajourførte aktuarmæssige eller statistiske data eller – hvis disse data ikke foreligger eller er utilstrækkelige – på relevant og pålidelig lægelig viden, og risikovurderingen tager hensyn til den individuelle situation for den person, der ansøger om forsikrings- eller banktjenester eller andre finansielle tjenester.
6. Præferencebehandling kan på grund af alder eller handicap tillades, hvis den er objektivt begrundet i et legitimt mål, og hvis midlerne til at opfylde det pågældende mål er hensigtsmæssige og nødvendige. Præferencebehandling for at sikre inklusion, integration eller deltagelse i samfundet på lige fod med andre kan tage form af fri adgang, nedsatte priser eller præferenceadgang og kan tillades i henhold til dette direktiv som en berettiget, hensigtsmæssig og nødvendig behandling.

8. Dette direktiv berører ikke foranstaltninger fastsat ved national ret, som i et demokratisk samfund er hensigtsmæssige og nødvendige for at opretholde den offentlige sikkerhed eller den offentlige orden, for at forebygge kriminalitet, for at beskytte mindreårige, for at beskytte sundheden og sikkerheden og for at beskytte andres grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder, som er beskyttet i henhold til chartret om grundlæggende rettigheder, herunder beskyttelse af privatlivet og familielivet, ældres rettigheder samt retten til religionsfrihed, foreningsfrihed, ytringsfrihed, pressefrihed, informationsfrihed, aftalefrihed og frihed til at oprette og drive egen virksomhed.

Artikel 3
Anvendelsesområde

1. Inden for de beføjelser, der er tillagt Den Europæiske Union, og inden for de grænser, der er fastsat i stk. 2, samt med fuld respekt for nærhedsprincippet og proportionalitetsprincippet, finder forbuddet mod forskelsbehandling, både inden for den offentlige og den private sektor, herunder offentlige organer, anvendelse på alle personer for så vidt angår:

- a) adgang til social beskyttelse, for så vidt som den vedrører social sikring samt social bistand, socialt boligbyggeri og sundhedsydelser.

Adgang i henhold til dette litra omfatter processen med informationsøgning, ansøgning og registrering samt den faktiske levering af sociale beskyttelsesforanstaltninger

b)

- c) adgang til uddannelse.

Adgang i henhold til dette litra omfatter processen med informationsøgning, ansøgning og registrering samt den faktiske adgang til og deltagelse i uddannelsesaktiviteter

- d) adgang til og levering af varer og tjenesteydelser, herunder boliger, som er tilgængelige for offentligheden.

Adgang i henhold til dette litra omfatter processen med informationsøgning, ansøgning, registrering, bestilling, reservation, leje og køb samt den faktiske levering og benyttelse af de pågældende varer og tjenesteydelser.

2. Dette direktiv finder ikke anvendelse på:
- a) spørgsmål, der henhører under familieretten, herunder civilstand og adoption samt reproduktive rettigheder, eller rettigheder i forbindelse med sociale sikringsydelser, der er knyttet til civilstand
 - b) tilrettelæggelse og finansiering af medlemsstaternes sociale beskyttelsessystemer, etablering og forvaltning af sådanne systemer og hertil knyttede ordninger samt ydelsers og tjenesters substans, beløb, beregning og varighed samt betingelserne for at være berettiget til at modtage disse ydelser og tjenester, herunder aldersgrænser
 - c)
 - d) tilrettelæggelse og finansiering af medlemsstaternes uddannelsessystemer, herunder etablering og forvaltning af uddannelsesinstitutioner, undervisningens og uddannelsesaktiviteternes indhold, udvikling af læseplaner, fastlæggelse af eksamensprocedurer og betingelserne for at være berettiget, herunder fastsættelse af skolepenge samt aldersgrænser for skoler, kurser eller stipendier, legater og studielån
 - e) forskelsbehandling baseret på en persons religion eller tro med hensyn til adgang til uddannelsesinstitutioner, hvis etik er baseret på religion eller tro, i overensstemmelse med national lovgivning, tradition og praksis
 - f) adgang til og levering af varer og tjenesteydelser, herunder boliger, som tilbydes inden for privat- og familielivet, og transaktioner i den forbindelse.

3.
 - 3a. Dette direktiv berører ikke nationale foranstaltninger om tilladelse til eller forbud mod at bære religiøse symboler og begrænser ikke medlemsstaternes kompetence på disse områder.
4. Dette direktiv berører ikke national lovgivning, der sikrer statens, statslige institutioners eller organers eller uddannelsessektorens sekulære status eller vedrører den status, som kirker og andre organisationer baseret på religion eller tro har, og begrænser ikke medlemsstaternes kompetence på disse områder som fastsat i artikel 17 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde.
 - 4a. Dette direktiv berører ikke målrettede nationale foranstaltninger, der indrømmer ikkediskriminerende præferencebehandling med hensyn til visse sociale fordele, hvor og så længe det er nødvendigt for at tackle den demografiske udfordring med faldende fødselstal som dokumenteret ved nøjagtige data, som viser et sådant fald i fødselstal.
5. Dette direktiv omfatter ikke forskelsbehandling på grund af nationalitet og berører ikke bestemmelser og betingelser vedrørende tredjelandstatsborgeres og statsløse personers indrejse og ophold i medlemsstaterne og heller ikke nogen form for behandling, der skyldes de pågældende tredjelandstatsborgeres eller statsløse personers retsstilling.
 - 5a. Forskelsbehandling som følge af regionale eller lokale variationer i niveauet for tjenesteydelser af almen interesse udgør ikke forskelsbehandling i henhold til dette direktiv.

Artikel 4

Artikel 4a

Rimelige tilpasninger for personer med handicap

1. Med henblik på at sikre overensstemmelse med princippet om ligebehandling af personer med handicap foretages der rimelige tilpasninger på de områder, der er nævnt i artikel 3.
2. Ved "rimelige tilpasninger" menes der i stk. 1 nødvendige og passende ændringer og justeringer, som ikke indebærer en uforholdsmæssig stor byrde, når dette er nødvendigt i et konkret tilfælde for at sikre, at en person med et handicap på lige fod med andre kan nyde eller udøve retten til adgang til sociale beskyttelsesforanstaltninger, adgang til uddannelse og adgang til og levering af varer og tjenesteydelser inden for dette direktivs anvendelsesområde.
3. I forbindelse med udbuddet af boliger forpligter stk. 1 og 2 ikke udbyderen til at foretage strukturelle ændringer af lokalerne eller til at betale for dem. I overensstemmelse med national ret og praksis skal en boligudbyder acceptere sådanne ændringer, hvis de er finansieret på anden vis og ikke medfører en uforholdsmæssig stor byrde.
4. Bestemmelserne i denne artikel berører ikke de bestemmelser i EU-retten, der dækker adgang eller rimelige tilpasninger vedrørende særlige varer eller tjenesteydelser.

5. Ved vurderingen af, om de nødvendige foranstaltninger til overholdelse af denne artikel ville medføre en uforholdsmæssig stor byrde, tages der især hensyn til:
- a) den forpligtedes størrelse, ressourcer, art og nettoomsætning og overskud
 - aa) den negative indvirkning på en person med handicap, der berøres af det faktum, at den hensigtsmæssige og nødvendige foranstaltning ikke gennemføres
 - b) den skønnede udgift til den hensigtsmæssige og nødvendige foranstaltning
 - c) den anslåede fordel for personer med handicap generelt under hensyntagen til hyppigheden og varigheden af brugen af de pågældende varer og tjenesteydelser og hyppigheden og varigheden af forholdet med sælger eller udbyder
 - ca) omfanget af offentlig finansiering til rådighed for den forpligtede til at træffe den hensigtsmæssige og nødvendige foranstaltning
 - d)
 - e) den historiske, kulturelle, kunstneriske eller arkitektoniske værdi af den pågældende faste ejendom eller løsøre og
 - f) de pågældende foranstaltningers sikkerhed og anvendelighed.

Hvis byrden i tilstrækkeligt omfang lettes gennem foranstaltninger, der ligger inden for rammerne af den pågældende medlemsstats handicappolitik, anses den ikke for at være uforholdsmæssig stor.

2.

3.

Artikel 5
Positiv særbehandling

1. For at sikre fuld ligestilling i praksis er princippet om ligebehandling ikke til hinder for, at de enkelte medlemsstater opretholder eller vedtager særforanstaltninger, der har til formål at forebygge eller opveje ulemper knyttet til religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

Artikel 6
Mindstekrav

1. Medlemsstaterne kan vedtage eller opretholde bestemmelser, som er gunstigere for beskyttelsen af princippet om ligebehandling end bestemmelserne i dette direktiv.
2. Gennemførelsen af dette direktiv berettiger under ingen omstændigheder til at forringe det eksisterende beskyttelsesniveau i medlemsstaterne over for forskelsbehandling på de områder, der er omfattet af dette direktiv.

KAPITEL II

RETSMIDLER OG HÅNDHÆVELSE

Artikel 7

Klageadgang

1. Medlemsstaterne sikrer, at enhver, der mener sig krænket, fordi princippet om ligebehandling tilsidesættes i forhold til den pågældende, kan indgive klage til retslige og/eller administrative instanser, herunder, hvis de finder det hensigtsmæssigt, inden for rammerne af alternative tvistbilæggelsesprocedurer, med henblik på håndhævelse af forpligtelserne i henhold til dette direktiv, selv efter at det forhold, hvori forskelsbehandlingen angiveligt har fundet sted, er ophørt.
2. Medlemsstaterne sikrer, at foreninger, organisationer og andre juridiske personer, der i overensstemmelse med kriterierne i deres nationale ret har en legitim interesse i at sikre, at dette direktivs bestemmelser overholdes, er berettiget til – enten på vegne af eller til støtte for sagsøgeren eller klageren – med dennes godkendelse at indtræde som part i klagen til retslige og/eller administrative instanser med henblik på håndhævelse af forpligtelserne i dette direktiv.
3. Stk. 1 og 2 berører ikke nationale bestemmelser om tidsfrister for anlæggelse af sager vedrørende princippet om ligebehandling.
4. Denne bestemmelse berører ikke anvendelsen af artikel 10 i Rådets direktiv (EU) 2024/1499.

Artikel 8
Bevisbyrde

1. Medlemsstaterne træffer i overensstemmelse med deres nationale retssystemer alle nødvendige foranstaltninger til at sikre, at det, når en person, der mener sig krænket, fordi princippet om ligebehandling tilsidesættes over for den pågældende, for en domstol eller en anden kompetent myndighed fremfører faktiske omstændigheder, som giver anledning til at formode, at der er udøvet forskelsbehandling, påhviler sagsøgte eller den indklagede at bevise, at forbuddet mod forskelsbehandling ikke er blevet overtrådt.
2. Stk. 1 er ikke til hinder for, at medlemsstaterne indfører bestemmelser for bevisførelse, der er gunstigere for sagsøgerne.
3. Stk. 1 finder ikke anvendelse i straffesager.
4. Medlemsstaterne kan træffe beslutning om ikke at anvende stk. 1 på sager, hvor en domstol eller en anden kompetent instans undersøger sagens faktiske omstændigheder.
5. Stk. 1, 2, 3 og 4 finder ligeledes anvendelse på sager som nævnt i artikel 7, stk. 2.

Artikel 9
Viktimisering

Medlemsstaterne indfører i deres nationale retssystemer de nødvendige foranstaltninger til at beskytte enkeltpersoner mod ufordelagtig behandling eller ufordelagtige følger som reaktion på en klage eller enhver form for retsforfølgning med det formål at sikre, at princippet om ligebehandling overholdes.

Artikel 10
Formidling af information

Medlemsstaterne sikrer, at de bestemmelser, der vedtages i medfør af dette direktiv, og de relevante bestemmelser, der allerede finder anvendelse, på hele deres område bringes til de berørte personers kendskab ved hjælp af egnede midler.

Artikel 11
Dialog med relevante berørte parter

Med henblik på at fremme princippet om ligebehandling tilskynder medlemsstaterne til en dialog med de relevante berørte parter, som i overensstemmelse med den nationale ret og praksis har en legitim interesse i at bidrage til bekæmpelsen af forskelsbehandling af de grunde og på de områder, der er omfattet af dette direktiv.

Artikel 12

KAPITEL III

AFSLUTTENDE BESTEMMELSER

Artikel 13

Overholdelse

Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at princippet om ligebehandling overholdes inden for dette direktivs anvendelsesområde, og navnlig at:

- a) alle love og administrative bestemmelser, der strider mod princippet om ligebehandling, ophæves
- b) alle aftaleretlige bestemmelser, virksomheders interne reglementer og vedtægter for foreninger med eller uden lukrativt formål, der strider imod princippet om ligebehandling, erklæres eller kan erklæres ugyldige eller ændres.

Artikel 14

Sanktioner

Medlemsstaterne fastsætter de sanktioner, der skal anvendes ved overtrædelse af de nationale bestemmelser, der er vedtaget i henhold til dette direktiv, og træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at sanktionerne bliver anvendt. Sanktionerne kan indebære, at der ydes offeret skadeserstatning, som der ikke må fastsættes en øvre grænse for, og de skal være effektive, stå i rimeligt forhold til overtrædelsen og have en afskrækkende virkning.

Artikel 14a

Lige muligheder for mænd og kvinder

Medlemsstaterne tager, når de gennemfører dette direktiv, hensyn til målet om at fjerne uligheder og fremme ligestilling mellem mænd og kvinder.

Artikel 14b
Ændringer af direktiv (EU) 2024/1499
(direktiv vedtaget på grundlag af COM(2022) 689 final)

Direktiv 2024/1499/EU ændres således:

- 1) I artikel 1, stk. 1 og 2, artikel 4, artikel 5, stk. 1 og 2, artikel 8, stk. 1, artikel 10, stk. 1, artikel 15 og artikel 16, stk. 2 og 4, ændres "direktiv 79/7/EØF, 2000/43/EF, 2000/78/EF og 2004/113/EF" til "direktiv 79/7/EØF, 2000/43/EF, 2000/78/EF, 2004/113/EF og XX/XX (*direktiv vedtaget på grundlag af COM(2008) 426 final*)".
- 2) I artikel 6, stk. 1, ændres "artikel 4 i direktiv 79/7/EØF, artikel 2 i direktiv 2000/43/EF, artikel 2 i direktiv 2000/78/EF og artikel 4 i direktiv 2004/113/EF" til "artikel 4 i direktiv 79/7/EØF, artikel 2 i direktiv 2000/43/EF, artikel 2 i direktiv 2000/78/EF, artikel 4 i direktiv 2004/113/EF eller artikel 2 i direktiv XX/XX (*direktiv vedtaget på grundlag af COM(2008) 426 final*)".

Artikel 15
Gennemførelse

1. Medlemsstaterne sætter de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme dette direktiv senest den [tre år efter vedtagelsen]. De underretter straks Kommissionen herom og sender den teksten til disse bestemmelser.

Disse love og bestemmelser skal ved vedtagelsen indeholde en henvisning til dette direktiv eller skal ved offentliggørelsen ledsages af en sådan henvisning. De nærmere regler for henvisningen fastsættes af medlemsstaterne.

2. Med hensyn til artikel 4a har medlemsstaterne ret til en forlængelse på op til to år af den i stk. 1 fastsatte gennemførelsesperiode. Med henblik herpå underretter medlemsstaterne Kommissionen og meddeler den relevante gennemførelsesdato senest den ... [tre år efter vedtagelsen].
- 3.
4. Medlemsstaterne fremmer indsamling af data om lighedsbehandling og ikkeforskelsbehandling. Data indsamles i overensstemmelse med national lovgivning og praksis og i overensstemmelse med gældende EU-ret, navnlig forordning (EU) 2016/679 (den generelle forordning om databeskyttelse).

Artikel 16

Rapport

1. Medlemsstaterne meddeler senest den ... [fire år efter datoen i artikel 15, stk. 1] og hvert femte år herefter Kommissionen alle oplysninger, denne har brug for til at udarbejde en rapport til Europa-Parlamentet og Rådet om anvendelsen af dette direktiv.
2. I Kommissionens rapport skal der i relevant omfang tages hensyn til de nationale ligestillingsorganers og relevante interessenters synspunkter samt synspunkter fremsat af Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder. I overensstemmelse med princippet om lige muligheder for mænd og kvinder som fastsat i artikel 8 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde skal rapporten bl.a. indeholde en vurdering af indvirkningen på kvinder og mænd af de foranstaltninger, der er truffet. På baggrund af de modtagne oplysninger skal rapporten om nødvendigt indeholde forslag med henblik på revision og ajourføring af direktivet.

Artikel 17
Ikrafttræden

Dette direktiv træder i kraft på dagen for offentliggørelsen i *Den Europæiske Unions Tidende*.

Artikel 14b finder anvendelse fra den ... [*udløbet af gennemførelsesperioden for dette direktiv*].

Artikel 18
Adressater

Dette direktiv er rettet til medlemsstaterne.
